

Rapport från seminariet ”Morgondagens boende för en ny generation äldre – från vision till verklighet.”

Tid: Onsdagen den 22 april 2009

Plats: Göteborg

Arrangör: primetime.living - www.primetineliving.se/

Rapportör: Elisabeth Olszon

Så här inleds inbjudan till seminariet ”Nu går 40-talisterna i pension! Vi är många, vi är kompetenta och vi är vana att ställa krav och vara med och bestämma. Vad kommer det att innebära för morgondagens boende och hur ser planerna ut för att möta denna generation pensionärer?”

Företaget primetime.living

Bakgrunden till företaget primetime.livings affärsidé var att tre kvinnor som bor i ett privat 55+ hyreshus i Hammarby Sjöstad tyckte att hyresvärden inte levde upp till den utlovade bogemenskapen trots att det fanns bra gemensamma lokaler. En av kvinnorna tog ett eget initiativ och satte upp en lapp med inbjudan till att gå på bio tillsammans. Sex personer kom. Gruppen fortsatte att göra saker tillsammans och snart var man tio personer och nu tre år senare är det cirka 100 av husets 140 boende som är med på olika aktiviteter. Huset har en anställd receptionist samt ett gemensamt kök som inte utnyttjas för gemensamma måltider. Däremot bjuder man in en gourmetkock en gång i månaden och detta är en välbesökt tillställning. Man anordnar också egna biokvällar, diskussionskvällar och teaterbesök. Man har happy hour kl 17-19, fredagsträffar, en huskatalog med foton på de boende, fotvård och massage har man ordnat själva. Hälften av de boende är ensamstående, det betyder att 70 personer nu bor i gemenskap istället.

Tre av kvinnorna (Ingrid Olausson, journalist och författare; Madelein Månsson, entreprenör och företagsledare samt Susann Ekroth, utvecklingsstrateg) tog initiativ till att via primetime.living sprida idén om gemenskapsboende och kontakt togs med Handelskammaren i Stockholm. I december 2008 hölls ett efterfrågat seminarium i Stockholm om morgondagens boende och i april 2009 hölls ett andra seminarium i Göteborg med ett 30-tal deltagare. Deltagarna kom från privata arkitektkontor, Familjebostäder, föreningen BoIHOP, privata inredningsarkitekter, HSB, privata byggbolag, pensionärsföreningar samt någon kommunrepresentant.

Madelein Månsson inledde seminariet genom att berätta om en studie från Karolinska Institutet som visar att man skjuter upp vårdbehovet om man bor i gemenskap på äldre dagar. Fattigdom klarar människan men inte ensamheten. 69 % av de äldre är rädda för att bli ensamma. Hälften av alla trygghetslarm från äldre är på grund av ensamhet. Dessa ensamma personer som larmar ofta har fått namnet ”ringblomma”. Äldredelegationens slutbetänkande ”Bo för att leva” som kom i december 2008 har föreslagit ett trygghetsboende i varje kommun.

Äldreboendedelegationen

Péter Kovács, kommunalråd i Höganäs kommun och ledamot av äldreboendedelegationen var inbjuden för att göra reflektioner över slutbetänkandet ”Bo bra hela livet”. Han presenterade sig som världens lyckligaste man i världens bästa kommun Höganäs där man planerar för en åldrande befolkning.

Äldreboendedelegationen fick sina direktiv 2006:63 och vid regeringsskiftet fick man tilläggsdirektiv 2006:137. Särskild utredare/ordförande har varit Barbro Westerholm.

Uppdraget, enligt direktiv var att följa och analysera behoven av boende för äldre samt utvecklingen av boende för äldre. Man skulle föreslå åtgärder för att stimulera skapandet av bostäder anpassade för äldre samt stimulera skapandet av boendemiljöer anpassade för äldres behov. Likaså skulle man identifiera hinder i regelsystemet som försvårar utvecklingen av bostäder och boende. Uppdraget, enligt tilläggsdirektiv var att redovisa alternativa bedömningar och förslag till hur fler äldre ska få tillgång till bostad i s.k. mellanboendeformer eller trygghetsboende. Delbetänkande var överlämnat 19 december 2007. Sen skulle man följa och granska effekterna av investeringsstödet och rapport om detta är lämnad den 30 januari 2008.

Man upptäckte i delegationen att alla menade olika saker med olika begrepp. Därför lade man ner stor möda på att få en enhetlig terminologi.

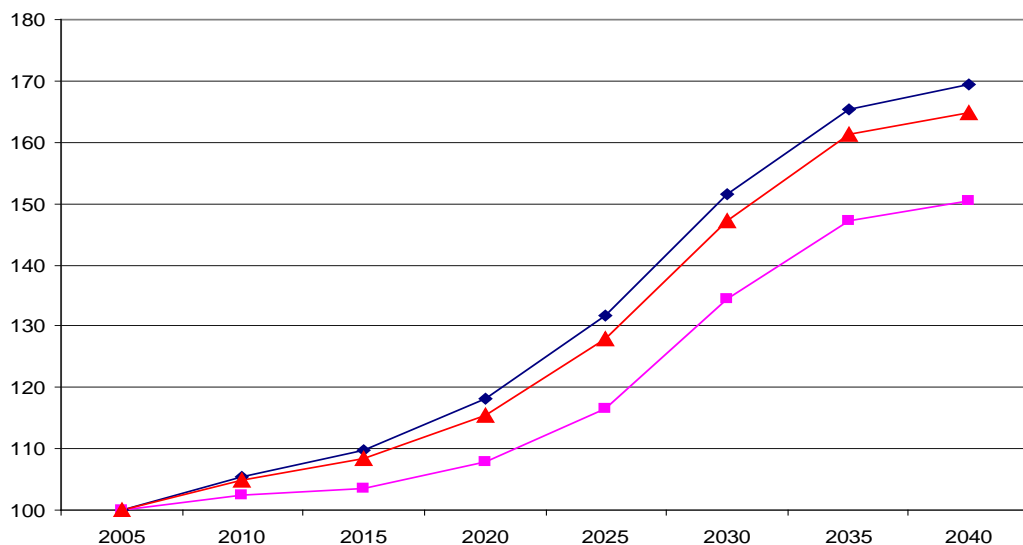
Ordinärt boende – alla bostäder som inte omfattas av särlagstiftning.

Seniorbostäder – samlingsbegrepp för alla bostäder som inte omfattas av särlagstiftning och som är avsedda för personer över en viss ålder.

Trygghetsbostäder – en form av bostäder för äldre som känner sig oroliga, otrygga och/eller socialt isolerade. Hyresgäster har tillgång till en gemensamhetslokal med möjlighet att inta gemensamma måltider, till personal som en gemensam resurs och till trygghetslarm.

Vård- och omsorgsboende – boendeform för äldre som omfattas av rätten till bistånd enligt SoL. I boendet erbjuds service, personlig omvårdnad och hemsjukvård dygnet runt (haldygnsomsorg).

Som alla känner till kommer antalet pensionärer att öka väldigt starkt de närmaste åren och Péter Kovács visade en del diagram om detta. Som ett brev på posten kommer vårdbehovet att öka och denna bild presenterades. Där alla tre scenarierna trots allt kräver ett stort ökat vårdbehov.

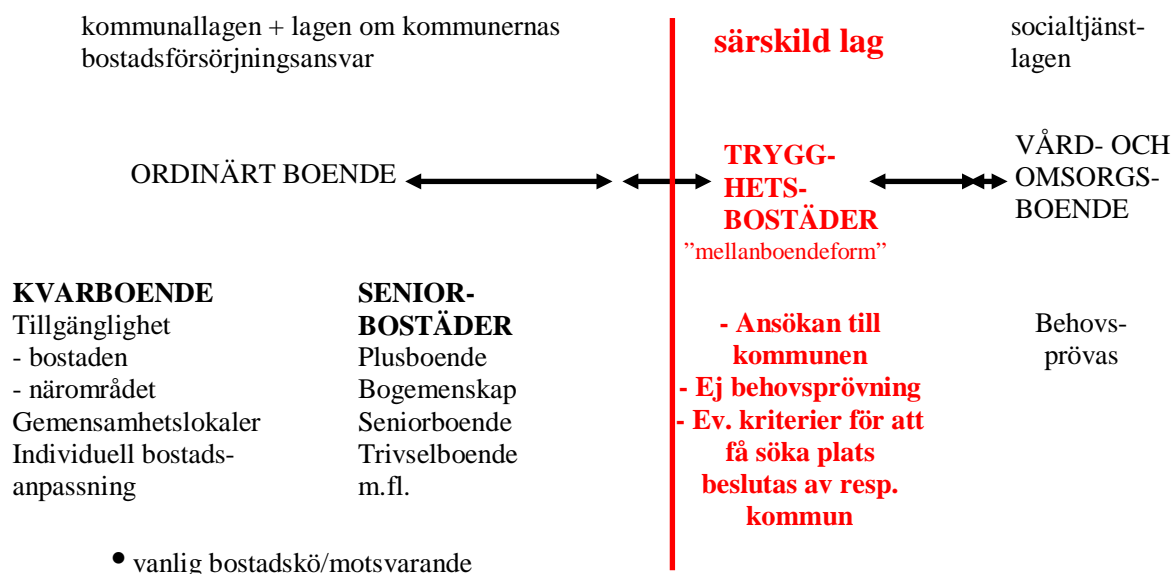

1 Oförändrad hälsoutveckling från 2005 (översta kurvan)

2 Hälsoutveckling enligt 1988-2006 (mellersta kurvan)

3 Hälsoutveckling enligt 1988-1996 (nedersta kurvan)

Boendet för äldre regleras av en djungel av lagar och bestämmelser.

Senior- och trygghetsbostäder - skillnader

Seniorbostäder	Trygghetsbostäder
Lagen (2000:1383) om kommunernas ansvar för bostadsförsörjningen	Lag (2009:...) om kommunal befogenhet att tillhandahålla trygghetsbostäder för äldre
Målgrupp: personer i vissa åldrar, oftast 55+ eller 65+, socialt isolerade	Målgrupp: oroliga, sköra och/eller äldre. Ingen övre åldersgräns
Kommunen avses inte styra vilka personer	Kommunen kan styra utbudet mot målgruppen som tilldelas/köper dessa bostäder genom förmedlingstjänst och kriterier för inflyttning. Hög ålder kan beaktas
Samma krav på tillgänglighetsbostadsproduktion. Högre nivå kan förekomma beroende på ambitionsnivå	Hög tillgänglighetsnivå vid nyproduktion
Inga krav på gemensamhetslokaler, men möjligheter - Det är vanligt att sådana finns	Larm för alla utan behovsprövning
Inga krav på personalinsats gemensam för boende, men det kan förekomma. Kostnaden slås ut på hyran/avgiften	Krav på gemensamhetslokal. Ska finnas för gemensamma måltider
	Krav på personalinsats gemensam för alla. Kommunen subventionerar denna. Stimulansbidrag från staten

Utveckling av särskilt boende enligt utredningen

- Antalet platser behöver öka med 50 – 70 %
- Innehållet i vård och omsorg måste utvecklas för att tillgodose äldre personers sociala och medicinska behov
- Innehållet måste utvecklas för människor med demens och multisjuklighet
- (reservation om mer tid för analys)

- Ökad forskning och utvecklingsarbete som ökar kunskapen om särskilda boenden/vård- och omsorgsboenden, inklusive korttidsvård
- Ökad kunskap om hur utformning och miljö samspelar med god omvårdnad och meningsfull tillvaro

Vad kan det bli för konsekvenser av trygghetsboende?

- Flytt till särskilt boende från mellanboendeform är mindre vanligt än från ordinärt boende (resultat från SNAC, Kungsholmen) – minskat behov av platser i särskilt boende/vård- och omsorgsboende
- Mellanboendeform är kostnadsbesparande för äldreomsorgen (resultat från SNAC, Kungsholmen)
- Eget, tryggt boende främjar individers integritet och självbestämmande

Äldreboendedelegationen föreslår

- att de termer och begrepp som idag används för olika slag av bostäder avsedda för äldre ersätts av seniorbostäder, trygghetsbostäder och vård- och omsorgsboende
- att begreppet korttidsvård används istället för korttidsboende
- att kommunerna genom en särskild lag får befogenhet att, utan föregående behovsprövning enligt socialtjänstlagen, tillhandahålla trygghetsbostäder till äldre (reservation om skyldighet)
- att målgruppen för trygghetsbostäder ska vara äldre människor som känner sig oroliga, otrygga och/eller socialt isolerade i sitt ordinära boende
- att de som bor i trygghetsbostäder ska ha tillgång till gemensamhetslokal, personal som en gemensam resurs och trygghetslarm. Det ska finnas möjlighet till gemensamma måltider
- att kommunen själv bestämmer om och i så fall vilka kriterier som ska gälla för att den enskilde ska få tillgång till en trygghetsbostad och hur dessa ska förmedlas. Hög ålder kan beaktas

Delegationen föreslår stöd- och stimulansåtgärder

- ett statligt bidrag för åtgärder som ökar tillgängligheten i befintliga bostäder och i gemensamhetsutrymmen för personer med funktionsnedsättningar
- att tillgänglighetsbidraget kopplas till att kommunens bostadsbestånd inventeras. Av inventeringen ska framgå vilka områden som prioriteras för tillgänglighetsskapande åtgärder
- ett statligt bidrag lämnas till personal som ska arbeta för att främja gemensamma aktiviteter och kontakter mellan hyresgästerna i trygghetsbostäder
- gällande investeringsstöd för särskilda boendeformer ska även omfatta trygghetsbostäder

Särskilt boende och trygghetsbostäder

- nuvarande stöd gäller endast nytillskott av särskilda boendeformer
- stödet har hittills inte utnyttjats fullt ut
  - 500 milj.kr. årligen 2007-2011: hittills beviljat stöd 365 milj.kr. plus 172 milj.kr. avseende inkomna men ej beslutade ärenden

- *den ekonomiska ramen för stödet föreslås utökas och även avse nybyggnationer av trygghetsbostäder*

Delegationen bedömer att följande åtgärder skulle ha positiva effekter på utvecklingen av äldres bostäder

- åtgärder som säkerställer att tillgänglighetskraven i bygglagstiftningen efterlevs
- forskning och utvecklingsarbete om särskilt boende, inklusive korttidsvård
- ökad kunskap om hur boendets utformning/miljö samspelar med god omvårdnad/meningsfull tillvaro
- höjd nivå enligt svensk standard för byggnadsutformning vid nybyggnation av trygghetsbostäder och särskilda boendeformer/vård- och omsorgsboende
- intensifierad samverkan mellan kommuner, landsting/motsvarande och bostadsföretag så att teknikstöd i bostäder anpassade för äldre kan introduceras kostnadseffektivt
- höjt bostadstillägg för pensionärer och särskilt bostadstillägg för pensionärer

Höganäs kommun

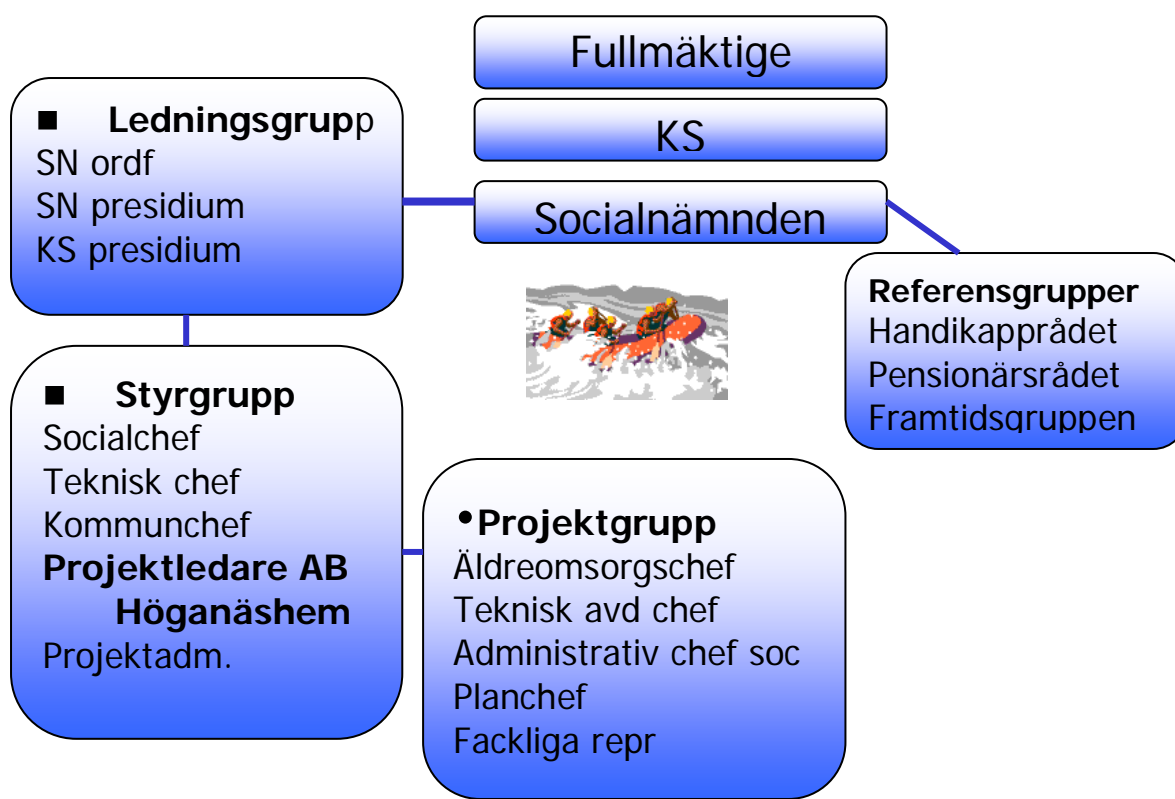
I Höganäs har man sen 6-7 år tillbaka satt krav att bygger man mer än ett plan så skall det vara hiss. Det skall alltid vara breda dörrar, inga trösklar osv. Man har tack vare detta sparat mycket pengar för bostadsanpassning. Det går inte att bygga prefabricerat i Höganäs kommun idag för då uppfylls inte kommunens krav. Péter Kovács tycker att det borde vara samma krav i alla Sveriges kommuner. Likaså tycker han att istället för att subventionera byggandet så skall man höja bostadsbidragen för pensionärer. Pengarna hamnar då i rätt ficka. Det bor 25 000 personer i Höganäs kommun och 73 % bor i egen villa. De äldres hälsa påverkas av:

- Ålder
- Ekonomi
- Hälsa och livsstil
- Att ha ett socialt nätverk
- Boendestandarden
- Tillgång till fixartjänster

Péter Kovács betonade betydelsen av samverkan inom kommunen. Man har:

- Gemensamt åtagande
- Gemensamt ansvar
- Olika professioner - olika perspektiv ger högre resultat
- Inget revirtänkande
- Väl grundade beslut
- Bra hyresgäster

Projektorganisation för äldres boende i Höganäs

Man försöker hela tiden öka tillgängligheten och sparar på detta vis mycket pengar. Stora besparingar redovisades.

Tillgänglighet hiss och markplan

Igår %	Idag	2007/2008
■ Hiss 9,6	■ Hiss 15,2	■ Hiss 16,9
■ Markplan 25,7	■ Markplan 25,7	■ Markplan 26,2
■ Totalt 35,3	■ Totalt 40,9	■ Totalt 43,1

Sista dansen

Som ett kulturellt inslag i programmet framförde Inger Hayman från Stadsteatern en monolog från Carin Mannheimers pjäs Sista dansen.

Framtidsresa

Susann Ekroth från primetime.living genomförde en sejour kallad Framtidsresa till morgondagens boende. ”Allt vi människor skapar börjar med en tanke, en dröm.”

Det moderna äldre livet

Britt Östlund docent från Lund inom temat design för äldre talade över ämnet ”Det moderna äldre livet”. Hon nämnde tekniken som titthål till åldrande och framtid. Tekniken speglar tanken om vem som skall bo och synen på de boende. Teknik är också makt. Äldre människor är flitiga teknikanvändare. Man måste ta med den livserfarna människan och förstå vad han eller hon vill göra när man utvecklar teknik. Det kan också handla om att ta bort teknik. Befolkningspyramiden har blivit en fyrkant år 2027, men det är inte ett problem att vi blir gamla, det är en framgång att vi kan leva så länge. Vi har skapat ett bra samhälle för det beror inte på att våra gener har ändrats. Britt visade exempel på ett snyggt designat trygghetslarm som några studenter framtagit men trygghetslarm har sett likadana ut sen 70-talet. Det finns en väldig potential vad gäller design och teknik för äldre.

To human factors to human actors!

Äldre är också en oerhört heterogen grupp med olika behov men det finns erfarenhet och en potential för klokhet. Vi har kanske idag 20-30 olevda år mitt i livet! Äldre har nya förväntningar på delaktighet. Vi har fått en fjärde ålder jämför tonår och medelålder som man sa förr. Det kommer nya frågor om boende och hälsa. Det saknas förebilder och exempel. Många äldre idag har gått gestaltterapi, lagt bort religiösa fundament, jobbat med sig själva och är vana att ta saken i egna händer. Tredje åldern är en utforskad period. Vi måste sluta och se människor som mottagare av hjälpmedel. To human factors to human actors! I den privata sektorn har man upptäckt att fördelarna med äldre när man bedriver utvecklingsarbete är att de är erfarna, pragmatiska, innovativa och pålitliga. Innovationsprocesser kräver användare med höga krav och svårlösta problem samt personer som säger emot och är tålmodiga. 15-20 % av de äldre är idag Internetanvändare. Resten kanske inte vill eller inte behöver Internet. Äldre tittar mer på TV än yngre. Britt forskar på hur man kan använda TV:n som kommunikationskanal. Ett annat forskningsområde är möbler för äldre. Äldre vill använda sin erfarenhet och nyttiggöra sina kunskaper – kanske starta visdomscirklar på Internet som finns i USA. Man skickar in en fråga – några äldre träffas och diskuterar frågan och ett svar ges. Många äldre vill jobba med sin situation när äldreboendet inte lockar eller kanske inte ens existerar. Många vill bli mer förankrade där de bor. Slutsatsen som Britt drog är: Design för äldre är design *med* äldre. britt.ostlund@design.lth.se

Vi behöver visioner

Göran Johansson, kommunalråd i Göteborg avslutningskåserade på temat alternativ syn på vård och hälsa. Han nämnde att var sjunde svensk över 70 år äter antidepressiva mediciner. Alla måste ha visioner men idag är visionerna att

saker och ting inte skall inträffa t.ex. miljökatastrofer, att inte bli sjuk och att inte bli arbetslös. Det behövs mer empati i samhället.

Konferensen avslutades med en lunch med fisk importerad från Vietnam – ett tidens tecken- i den vackra salen på Odd Fellow på Vasagatan.